

Om Quisling og krigen

110534

Knut Steenstrup «Dilemma»
192 sider
Grøndahl & Søn Forlag
BOKER, Oslo 1989

Om norsk politikk i mellomkrigstiden, beklaget Fridtjof Nansen seg i en 17. mai tale over krangelen mellom de etablerte politiske partier, og han etterlyste en ny giv i det politiske liv.

Nansen ønsket en bevegelse som hadde en eneste post på pariprogrammet. «Eneste post på programmet ble fedrelandet vårt, som vi som fri individer vil gagne med vårt arbeid. ... se da skulle det gry en lysere dag i Norge, da skulle vårt flagg lyse enda rødere i vårens grønnne. ... Tenk om vi kunne reise en slik bevegelse for arbeidet og arbeidsgjeldet!»

Motpolen til Nansens sterke nasjonale engasjement var Erling Falk og hans intellektuelle elitegruppering Mot Dag. Erling Falks mål var å innføre et Marxist-leninistisk styre i Norge.

Fridtjof Nansen hadde en stor innflytelse over mange ungdommer med sin bakgrunn som polfarer og senere berømt og beundret for sine hjelpeaksjoner blant Sovjets sultende millioner i årene etter borgerkrigen.

Vidkun Quisling hadde vært sammen med Nansen i Sovjet, og han dannet sitt eget parti, Nasjonal Samling i 1933, etter at han hadde vært en meget omstridt forsvarsminister i Kolstad og Hunsøids regjeringer i 1931-33. For mange fremsto Quisling som den sterke mann, og selv fremhevet han ofte sitt nære forhold til Fridtjof Nansen. Nasjonal Samling hadde flere underavdelinger, og de viktigste var Frivillig Norsk Arbeidstjeneste og Nasjonal Samlings Ungdomsfylking.

Knut Steenstrups bok er hans egen historie om hvordan han ble fanget opp av Nasjonal Samling, og hvordan hans store beundring for Vidkun Quisling førte til at han ble frontkjemper på Ladoga-fronten.

«Jeg er Quislings mann», sier Steenstrup, og markerer seg som norsk og nordmann i forhold til tyskerne.

Ved siden av unggutten Knut har boken to hovedpersoner, som hver på sin måte kom til å forme ham, hans far og Vidkun Quisling. Faren, kulturpersonligheten Hjalmar Steenstrup var en sentral skikkelse i motstandsbevegelsen - og han havnet i konstrasjonsleir i Tyskland.

Boken er interessant og - nå femti år i ettertid - velkomment bidrag til debatten om hva som hendte under okkupasjonen.

Knut Steenstrup befant seg nok i et motsetningsforhold til sin far, men faren fikk ingen mulighet til å ta opp konkurransen med Quisling når det gjaldt sønnens hengivenhet og troskap. Derfor var det ingen tvil hos Knut Steenstrup om å velge side. Dilemmaet virker temmelig oppkonstruert, og forfatteren gir ikke inntrykk av noen tvil om at det var rett av ham å velge Vidkun Quisling.

Argumentene som benyttes i boken går på flere plan, med hovedvekten på de rent personlige grunne-

ne til å melde seg inn som medlem nr. 97 i Ungvirken. Det er fortellingen om en søkende ungdom som vil finne kompensasjon for de utrygge forholdene i hjemmet med kamerat skapet innen Ungvirken.

Nasjonal Samling med sin nasjonalromantikk, sine bunadskledde medlemmer og det gamle norske Olavsmerket, som de kalte «solkors», var uimåtelig for mange ungdommer, også for Knut Steenstrup, det kan virke temmelig banalt i dag, hvis en glemmer hvilke ugjenkallelige konsekvenser dette førte til.

En finner mange kontroversielle påstander i boken, noen som for lengst er tilbakevunnet av historikerne. Andre påstander kjenner en igjen som nazisternes arbeid for sin rolle under krigen. De oppstående klatrer de seg til - og siden tiden leger alle sår kan vel neppe den helt store indignasjon gripe leseren.

Sentralt i Nasjonal Samlings historie står 9. april 1940. Forfatteren lar oss oppleve historien sett fra

deres egen side. Siden den gang, vet en at alt ikke bare var sort/hvitt. I boken som Bjørnsens «Det forunderlige døgn» er mangt kommet frem som understreker dette.

Knut Steenstrup gir en del nye vurderinger i boken, den viktigste er at Quislings menn ikke var nazister i Tyskernes betydning av ordet. Men etter 9. april økte tilstrømningen av medlemmer, de fleste av disse betegnes som overløpere, og edela alt for de gamle idealistene, som i Quisling så Norges redningsmann.

Forspillet til 9. april belyser forfatteren inngående, og han kritiserer Stortinget for at det forlenget sin egen sesjon med ett ekstra år 1939/40.

«Man skapte i en krisetid berettiget tvil om hvorvidt landet i 1940 hadde en lovlig regjering utgått fra et lovlig Storting. Mange mente vi ikke hadde det.»

En sammensvergelse mellom ledende politikere mot det norske

folk, om kvelden den 8. april, var årsaken til at stortingspresident C.J. Hambro fikk tid til å bringe Kongen og Stortingets medlemmer ut av Oslo. Følges logikken i forfatterens mange påstander, ville Quisling og Nasjonal Samlings virksomhet vært helt legal.

At Knut Steenstrup som ungdom kunne bli fanget opp av Nasjonal Samling, er forståelig. Det er også forståelig at han har skrevet en bok full av bitterhet over at det gikk som det gikk under krigen. Påstander om seierherrens justis under rettsoppgjøret er gjentatt av flere tidligere, og heller ikke i denne boken underbygges påstanden - når en tar proposisjon i betraktninger.

Det blir imidlertid uråd å følge forfatteren når han forsvarer Nasjonal Samling ovenfor dagens generasjoner.

At slike tanker enda en gang kan komme på trykk, bør man oss til alvorlig ettertanke. Svein Iversen

